

DOI: 10.31110/consensus/2023-04/124-133

УДК (UDC) 94 (477.46) : 001.891

**LETTERS OF UKRAINIAN PHYSICIST P.H. BORZYAK
TO ZOLOTONISK LOCAL LORE SPECIALIST M.F. PONOMARENKO**

Andriy Hrytsenko***Viktor Prokopchuk******Olena Chumachenko*******Abstract**

The purpose of the work is to analyze the letters of the Ukrainian physicist Pyotr Hryhorovych Borzyak to Mykhailo Fyodorovych Ponomarenko, a well-known local historian of the Cherkasy region of the second half of the 20th century, for 1967–1972.

The scientific novelty of this article is determined by the fact that for the first time the study of the epistolary heritage of the researcher P.H. Borzyak. Since in modern Ukrainian historiography, a special specialist study of the specified topic of regional history has not been conducted before. Based on a detailed analysis of letters from the fund of local historian M.F. Ponomarenko (5428), stored in the State Archive of the Cherkasy Region (DACHO), a number of research interests of P.H. Borzyak.

Methodology. In the process of developing the topic, biographical and chronological methods of historical research and the general scientific method of system analysis were used. The archeographic method of source research was also applied.

Conclusions. Based on a brief overview of the fund P.H. Borzyak (No. 61) from the Institute of Archival Studies of the National Library of Ukraine named after V.I. Vernadsky and archival materials collected by local historian M.F. Ponomarenko from the fund (5428) DACHO documents that will supplement the biography of the scientist. During the research, it was found that P.H. Borzyak was quite actively interested in the history of the left-bank Cherkasy region, in particular the villages of the former Irkliiv district. Communication with local historian M.F. Ponomarenko highlights the awareness of P.H. Borzyak regarding the biography of amateur local historian Kostya Fedorovych Kushnir and his desire to save the creative and historical heritage of this researcher. Because according to the physicist, it contained valuable materials on the history of the coastal villages of the Irkliiv Oblast, the genealogy of the local population and folklore.

Keywords: historical local history, M.F. Ponomarenko, local historians, correspondence, personal archival fund, P.H. Borzyak, research, regional history

* Doctor of pedagogical Sciences, Associate Professor, the Head of the Department of History, Jurisprudence and Teaching methods Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko, Hlukhiv, Ukraine. E-mail: hrytsenko@gnpu.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9107-1394>

** Doctor of historical Sciences, Professor of the Department of History, Jurisprudence and Teaching methods Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko, Dunaivtsi, Ukraine. E-mail: viktam@i.ua. ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-4624-381X>

*** Candidate of historical Sciences, associate Professor, Director of the Educational and Scientific Institute of Philology and History of the Glukhiv National Pedagogical University named after Oleksandr Dovzhenko, Hlukhiv, Ukraine. E-mail: jasminel@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6889-5221>

Листи українського фізика П.Г. Борзяка
до золотоніського краєзнавця М.Ф. Пономаренка

Андрій Гриценко*

Віктор Прокопчук**

Олена Чумаченко***

Анотація

Мета роботи – проаналізувати листи українського фізика Петра Григоровича Борзяка до Михайла Федоровича Пономаренка, відомого краєзнавця Черкащини другої половини ХХ ст., за 1967–1972 рр.

Наукова новизна даної статті зумовлена тим, що вперше здійснюється вивчення епістолярної спадщини дослідника П.Г. Борзяка. Оскільки в сучасній українській історіографії раніше не проводилося спеціальне фахове дослідження, зазначеної теми регіональної історії. На основі детального аналізу, листів із фонду краєзнавця М.Ф. Пономаренка (5428), що зберігається в Державному архіві Черкаської області (ДАЧО) було окреслено низку дослідницьких інтересів П.Г. Борзяка.

Методологія. У процесі опрацювання теми використано біографічний та хронологічний методи історичного дослідження і загальнонауковий метод системного аналізу. Також було застосовано археографічний метод джерелознавчого дослідження історичного краєзнавця.

Висновки. Беручи за основу короткий огляд фонду П.Г. Борзяка (№ 61) з Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського та архівних матеріалів зібраних краєзнавцем М.Ф. Пономаренком з фонду (5428) ДАЧО висвітлено документи, які доповняють життєпис краєзнавця. В ході дослідження було з'ясовано, що П.Г. Борзяк достатньо активно цікавився історією лівобережної Черкащини, зокрема селами колишнього Іркліївського району. Спілкування з краєзнавцем М.Ф. Пономаренком висвітлює обізнаність П.Г. Борзяка стосовно біографії краєзнавця-аматора Костя Федоровича Кушніра та його прагнення врятувати творчу та історичну спадщину даного дослідника. Оскільки на думку фізика вона містила цінні матеріали з історії побережних сіл Іркліївщини, генеалогії місцевого населення та фольклору.

Ключові слова: історичне краєзнавство, М.Ф. Пономаренко, краєзнавці, листування, особовий архівний фонд, П.Г. Борзяк, дослідження, регіональна історія

Цитування: Гриценко, А., Прокопчук, В. & Чумаченко, О. (2023). Листи українського фізика П.Г. Борзяка до золотоніського краєзнавця М.Ф. Пономаренка. *Консенсус*, 4, 124–133.
<https://doi.org/10.3110/consensus/2023-04/124-133>

URL: <https://konsensus.net.ua/index.php/konsensus/article/view/26>

* доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Глухів, Україна. E-mail: hrytsenko@gnpu.edu.ua. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9107-1394>

** доктор історичних наук, професор кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Дунаївці, Україна. E-mail: viktam@i.ua. ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-4624-381X>

*** кандидат історичних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту філології та історії Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Глухів, Україна. E-mail: jasmine1@ukr.net. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6889-5221>

Постановка проблеми. Важливе значення у вивченні актуальних питань історичної біографістики відіграє залучення наукової та епістолярної спадщини дослідників радянської доби. Одним із яскравих представників інтелектуальної еліти України другої половини ХХ ст. є Петро Григорович Борзяк (1903–2000), котрий залишив помітний слід у становленні фізичних досліджень, доклав свого таланту до розбудови першого державного інституту фізики в Україні, став співавтором першого в Україні (радянського періоду) відкриття. Натомість його листування з фундатором краєзнавчого руху Черкащини – Михайло Федорович Пономаренком (1920–2010), уможливить процес реконструкції кола спілкування дослідника та його інтересів поза наукою.

Історіографія. В історіографії тема життя та наукової діяльності П.Г. Борзяка не отримала системного вивчення. Так, наприклад, у статтях «Висота відкриття»¹, «Петро Борзяк – один із фундаторів інституту фізики»², «Відкриття нових термоємисійних явищ»³ та «Як починалася наука про напівпровідники»⁴ висвітлюється лише загальна інформація про життєвий шлях та дослідницьку роботу фізика, без поглибленого наукового аналізу його діяльності. Також дослідниками А. Гриценком, О. Курком та О. Чумаченко здійснено дослідження епістолярної спадщини золотоніського краєзнавця М.Ф. Пономаренка⁵.

Виклад основного матеріалу. Народився Петро Борзяк 16 вересня 1903 р. в козацькій родині, у селі Пищиках Полтавської губернії, тепер – Черкаської області. 1920 р. закінчив гімназію у місті Золотоноша і почав навчати дітей у школі. 1923 р. Петро Борзяк вступив на педагогічні курси в селі Буське, після яких працював директором школи в рідному селі Пищики. 1925 р. Петро Борзяк став студентом кафедри фізики Інституту народної освіти. Після перетворення кафедри в Інститут фізики Академії наук у 1929 р. його приймають до аспірантури цього інституту. Наукові дослідження Петра Борзяка охоплюють широке коло проблем вакуумної напівпровідникової і тонкоплівкової електроніки. Науковець розробив цілком нові принципи створення ефективних фотокатодів, які на той час мали важливе практичне застосування⁶.

9 листопада 1939 р. учений захистив кандидатську дисертацію на тему «Провідність і емісійні властивості оксидно-цезієвих катодів» і отримав науковий

¹ Сарбей О., Куюлупін Ю. Висота відкриття. *Вечірній Київ*. 1973. 21 вересня.

² Козирський В.Г., Полевецька О.В., Шендеровський В.А. Петро Борзяк – один із фундаторів інституту фізики. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/54969/1/IRNTO_XXI-2023.pdf-3-166-26-29.pdf

³ Наумоєць А.Г., Порошин В.М. Відкриття нових термоємисійних явищ. URL: <https://files.nas.gov.ua/Offices/Publications/BookContent/2018/190122174428914-6321.pdf>

⁴ Стріха М.В. Як починалася наука про напівпровідники. URL: <http://semst.onu.edu.ua/article/view/109616>

⁵ Гриценко А.П., Курок О.І., Чумаченко О.А. Листи О.С. Складенко до золотоніського краєзнавця М.Ф. Пономаренка (1963 – 1976). *Сумська старовина*. 2023. № LXIII. С. 45–52. URL: <https://starovyna.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/4-Hrytsenko-A.-P.-Kurok-O.-I.-Chumachenko-%Do%9E.-A.pdf>

⁶ Петро Григорович Борзяк. Інститут фізики Національна академія наук України: веб-сайт. URL: <http://www.iop.kiev.ua/ua/petro-grigorovich-borzyak/>

ступінь кандидата фізико-математичних наук⁷. Однак невдовзі почалася війна, й Інститут фізики Академії наук разом з Інститутом математики було евакуйовано в Уфу. Маючи завдання знищити деякі матеріали, Петро Борзяк залишився в Києві. Однак невдовзі подався до свого села Пищики, де знову працював у школі⁸. З січня 1944 р. П.Г. Борзяк комплексно досліджував оптичні та кінетичні фактори у фотоелектронній емісії. В 1952 р. він відкрив інтерференційний спосіб збільшення ефективності катоду. За рік вперше виявив екситонну лінію поглинання в напівпровідниках. А у 1954 р. захистив докторську дисертацію на тему «Дослідження ефективних фотокатодів» і отримав науковий ступінь доктора фізико-математичних наук. 18 квітня 1961 р. П.Г. Борзяка обрано членом-кореспондентом АН УРСР⁹. З цього ж року він очолює відділ фізичної електроніки Інституту фізики, яким керував близько 30-ти років, до виходу на пенсію.

Його наукові дослідження завершилися важливим науковим результатом – 1965 року він разом зі своїми співробітниками Олегом Сарбеем і Ростиславом Федоровичем уперше виявив явище холодної електронної емісії при протіканні струму через острівцеві металеві плівки. Ця робота була першою в Україні офіційно зареєстрованою як відкриття Держкомітетом у справах винаходів і відкриттів СРСР (диплом на відкриття № 31). На її основі в Україні було створено катоди принципово нового типу і розпочато фундаментальні дослідження надзвичайних властивостей малих частинок речовини. Крім того, вчений залишив по собі велику наукову школу. Він написав багато наукових праць, рецензій, був організатором і членом редколегії «Українського фізичного журналу», керував впродовж багатьох років семінаром з квантової електроніки й, що цікаво, був завзятим пропагандистом альпінізму в Україні. 1978 р. йому присуджено звання «Заслужений діяч науки України», а 1986 р. він став лауреатом Державної премії України. Помер Петро Борзяк 15 серпня 2000 року на 97-му році життя. Поховано вченого на міському цвинтарі «Берківці» в Києві¹⁰.

Документи особового архівного фонду П.Г. Борзяка (№ 61), знаходяться в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського¹¹. Серед основних матеріалів у архіві науковця зберігаються його статті «Про збільшення чутливості Cs₃Sb-фотокатодів оптичними методами» (1958), «Stimulation of photoelectric emission from semiconductors» (1969), «Чарівна лабораторія» (1960-ті),

⁷ Петро Григорович Борзяк. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6257>

⁸ Петро Григорович Борзяк. Інститут фізики Національна академія наук України: веб-сайт. URL: <http://www.iop.kiev.ua/ua/petro-grigorovich-borzyak/>

⁹ Петро Григорович Борзяк. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6257>

¹⁰ Петро Григорович Борзяк. Інститут фізики Національна академія наук України: веб-сайт. URL: <http://www.iop.kiev.ua/ua/petro-grigorovich-borzyak/>

¹¹ Петро Григорович Борзяк. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6261>

«Current stimulated electron and photon emission from adlayer-covered nanomaterials» (1996) та авторське свідоцтво № 168371 на винахід «Автофотокатод» (1964)¹².

Документи ж біографічного характеру сформовано з автобіографії П.Г. Борзяка (1959), свідоцтва про закінчення Золотоніського педагогічного технікуму (1928), членського квитка учасника 2-го з'їзду Української асоціації фізиків (1930), посвідчення про проходження аспірантського стажу, перебування на посаді старшого наукового співробітника і вченого секретаря Інституту фізики ВУАН (1933), свідоцтва про закінчення Київського інституту народної освіти (1939), витягу з протоколу засідання вченої ради фізико-математичного факультету Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка про присудження наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук (1939), характеристики, як старшого наукового співробітника Інституту фізики АН УРСР (1945), посвідчення про присвоєння почесного звання «Заслужений діяч науки Української РСР» (1978)¹³.

Разом з тим, окремий архівний фонд науковця було зібрано на його батьківщині – Золотоніщині українським краєзнавцем, педагогом і громадським діячем М.Ф. Пономаренком¹⁴.

Слід зазначити, що Михайло Федорович вважається одним із фундаторів історичного краєзнавства Черкащини. Ще 1946 р. він організував гурток юних краєзнавців у школі, а за деякий час – товариство «Слідопит». Працював вчителем Золотоніської школи № 4. Маючи великі здібності та наполегливість до вивчення іноземних мов, у 1951 р. вступив, а у 1954 – успішно закінчив Київський педагогічний інститут іноземних мов. У 1960 р. він створив і 18 років на громадських засадах очолював Золотоніський краєзнавчий музей. Окрім цього він вів активну краєзнавчу пошукову роботу, займався археологічними і топонімічними дослідженнями, захоплювався поезією. М.Ф. Пономаренко – автор науково-популярних краєзнавчих видань «Золотоноша», «Золотоніщина», «Золотоніський краєзнавчий музей», «Шевченко і Черкащина», «Краєзнавці Черкащини: бібліографічний словник», співавтор книги «Подорож Затокраєм»; його перу належать близько 5 тисяч статей у наукових виданнях, центральній та місцевій пресі; член авторського колективу академічного видання «Історія міст і сіл УРСР. Черкаська область». Михайло Федорович був удостоєний звання «Заслужений учитель УРСР» (1975), лауреат премії імені В. Антоновича і обласної краєзнавчої премії імені Михайла Максимовича (перший – 1994 рік), йому присвоєно звання Почесного члена спілки краєзнавців України (1995). 1 січня 2010 р. на 90-му році Михайло Пономаренко пішов з життя¹⁵.

Отже, у фонді Ф. Р-5428 (М.Ф. Пономаренко) Державного архіву Черкаської області (м. Черкаси) (далі – ДАЧО) зберігаються 4 листа та 1 вітальна листівка фізика

¹² Петро Григорович Борзяк. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6257>

¹³ Ibidem.

¹⁴ Державний архів Черкаської області (далі – ДАЧО). Ф. Р-5428. Оп. 1. Спр. 64. 36 арк.

¹⁵ Михайло Пономаренко. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пономаренко_Михайло_Федорович

П.Г. Борзяка до М.Ф. Пономаренка за 1967–1978 рр. Зазначаємо, що дані листи системно не вивчалися дослідниками. Фаховий же аналіз цієї епістолярної спадщини уможливило повнішу реконструкцію кола спілкування науковця та його краєзнавчі інтереси¹⁶. Насамперед, це деталі його біографії (див. лист № 2), зацікавлення науковим доробком українського краєзнавця-аматора Костя Федоровича Кушніра (див. лист № 1, № 3). При здійсненні публікації листів П.Г. Борзяка до М.Ф. Пономаренка збережено лексику та авторські особливості української мови адресанта. В опублікованих матеріалах немає виправлень з орфографії, пунктуації, фонетики та морфології.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що особисте листування П.Г. Борзяка, представлене в архівному фонді М.Ф. Пономаренка, є цінним джерелом для вивчення його наукової та професійної біографії.

№ 1

10.12.1967 р.

В. Т. Михайле Федоровичу!

Щойно отримав Вашого листа і одразу пишу Вам, як мені здається у найневідкладнішій справі.

Ви пишете, що маєте виконати певну роботу по історії міст і сіл України по Черкащині. Мені хотілося б Вам повідомити, що десь або в Золотоноші самій, або десь поблизу є неоціненні матеріали по історії сіл Іркліївщини. (Може те, про що я буду писати Вам добре відоме, і я, як кажуть, товплюсь у вітчизнені двері. Але коли ні? А знати це Вам неодмінно треба).

У с. Мойсинцях (колишнє волосне село), Іркліївського (зараз Чорнобаївського р-ну) жив Кость Федорович Кушнір. Це був просто собі селянин, але який він був самобутній історик, фольклорист...! Він багато працював у бібліотеках Києва Москви (звичайно, багато для селянина. Можливості які в нього були?) рився в архівах, розбирав церковні факти по всіх селах, розмовляв багато з старими людьми і т.д.

Зрештою у нього був написаний рукопис по історії сіл Іркліївщини. Мабуть не всіх але побережних напевне. У нього розроблено було родові дерева мешканців цих сіл. У нього була велика збірка ним самим зібраних прислів'їв тощо. Він також залишив рукопис з розвідкою про рід Требінських (це були поміщики в Ірклії нащадки, цілого *(так в тексті)* вихідця з Сербії здається). Все це пов'язане з цікавою історією рідного краю. Взагалі він залишив багатющий рукописний історичний, краєзнавчий, фольклорний, історико-етнологічний матеріал. І на зараз коли пишеться історія сіл України, він цей матеріал, був би який доречний!

Цей увесь архів повинен бути у його сина. У нього було двоє синів. Один старший Костя був учителем і чи тепер, чи загинув на війні. Менший Андрій у

¹⁶ ДАЧО. Ф. Р-5428. Оп. 1. Спр. 64. Арк. 20–26.

післявійськові роки працював агрономом у Золотоноші, здається в радгоспі. І це було саме такі коли помер батько. Де Андрій зараз не знаю. Але думаю, що коли не в Золотоноші, то десь недалеко.

Архів Кості Федоровича Кушніра був би надзвичайною цінністю для вашого музею незалежно і від «Історії міст і сіл України».

Його треба б обов'язково придбати, якщо Андрій його зберіг. Якщо це пов'язано було б з витратами, я б узяв на себе певну частину, яку саме – треба знати стільки це буде. Може б я зміг узяти на себе основну частину витрат.

Шкода, що ніхто Кушнірові не допоміг якось вийти в історичний світ. До речі, він був дядьком Івана Ле (Іван Лаврентійович Мойся). У свій час, мені здається, Ле міг би дещо зробити в цьому напрямі. Сам Кушнір після війни працював у Мойсенському колгоспі комірником. Але його тягло до тієї роботи, яка стала його пристрастю – збирати історичний, побутовий матеріал. Думаю, що тільки для того щоб мати хоч певний час для цієї роботи він і висвятився був на попи і потім і помер. Ле зразу ж його бойкотував. Якимось Кушнір натякав на те, що обставини його змусили зробити такий крок, а Іван Лаврентійович не захотів уникнути у всі обставини. Але якби там не було, а ті всі матеріали, про які я пишу, були в нього ще до того, коли він став попом. Об'єктивна цінність архіву Кушнірового дуже велика і було б злочином просто втратити його тільки тому, що він перед смертю став попом.

От що я хотів вам розповісти нехайно, узнавши, що ви стали причетні до історії наших сіл.

Бувайте здорові. Зичу вам як найбільших успіхів.

10.XII.1967.

Велике спасибі за «Прапор Леніна»
і Ваш вірш.

Та не туліть мене, б. л., до Баха та
Баранника! То люди зовсім іншого масштабу!

ДАЧО. Ф. Р-5428. Оп. 1. Спр. 64. Арк. 20-21.

№ 2.

19.02.68

В. Т. Михайло Хведорович!

Мені соромно що я так зволікаю з відповідями на Ваші листи, але я зараз став такий неповороткий!

На ваші запитання спробую відповісти але навіщо писати про живих? Хай, поки вони живі, вони самі дають про себе знати своїми ділами. Писнути можна про тих що вже відійшли від нас. До речі щодо мене у вас мабуть невдовзі буде нагода.

Відповідаю:

1. У Пищиківській школі я вчився в роки 1909-1912. (Я пішов до школи 6-ти

років. Напав на матір, щоб дала 10 коп. на книжку і пішов до школи до вчительки: «Продайте мені книжку». Вона для шутки продала мені букваря й посадила за парту. Я сприйняв це за серйозний і почав ходити, а згодом вона таки й справді офіційно занесла до списку школярів). У Пищиках я закінчив 3 початкових класи.

2. У Мутихах і Пищиках я вчителював з осені 1920 р. до кінця 1922 р., а з січня 1923 р. вступив на 2-й курс (серед року) Мойсінських педкурсів.

3. Роки аспірантури 1929–1932.

Одночасно я трохи, в 1930 році обіймав за сумісництвом посаду асистента, ученого секретаря до кінця аспірантури, а потім ще один рік (тобто учен. секр. 1931–1933).

4. У Скородистику в Іркліівській районній школі викладав фізику та географію з грудня 1943 р. до березня 1944 р.

5. Зав. лабораторією фотоелектронних явищ у 1957–1961.

6. Зав. відділом фізичної електроніки з 1961.

7. Найважливіший з мого погляду праці із списку під числами 12, 20, 26, 36, 44, 58, 63, 64.

8. Біографія моя не опублікована ніде. Є невеличка стаття в Укр[аїнському] фізичному журналі за 1963 рік у зв'язку з моїм шестидесяріччям (під рукою журналу немає).

В історії Академії наук Укр[аїнської] РСР, книга друга, є коротенький нарис про всіх (живих і померлих) академіків і членів – кор[еспондентів] АН УРСР. Про Борзяка – див. стор. 449 (Історія Академії наук Української РСР книга друга, ст. 449. Головна редакція УРЕ, Київ, 1967).

Так от, поки що не пишiть нічого.

Я хотiв написати Вам, що є ще один отут у Києві вчений земляк з колишньої Золотонощини Дмитро Михновський, коли ж кілька днів тому я з ним зустрiвся і він розповiв мені, що зв'язок з Вами він має.

Чи вдається що зробити з архiвом К.ХВ. Кушнiра?

19.II.1968.

З щирими привiтаннями.

ДАЧО. Ф. Р-5428. Оп. 1. Спр. 64. Арк. 22–23.

№ 3.

11.05.1968 р.

В. Ш. Михайло Хведоровичу!

Я проїздом до свого села хочу заїхати до Золотоноші, щоб як ми радились, проїхати з Вами до Кушніра у Кропивну. До Золотоноші я маю приїхати у суботу 14.IX з тим, щоб у вихідний день зробити з Вами оту маленьку подорож, якщо у Вас буде змога.

От тільки як Вам зустрітися?

Я хочу зупинитися у готелі, а коли це не вийде, то доведеться турбувати

жінчину сестру (Шепель Ганну Івані[вну]) на Суворовській 5.

19.V.1968

Отже, до побачення у Золотоноші.

ДАЧО. Ф. Р-5428. Оп. 1. Спр. 64. Арк. 24.

№ 4.

8.08.1972.

В. Ш. Михайла Хведорович!

Одночасно з цим надсилаю Вам книжечку «Лубни» (Я чомусь гадав, що «Лубни» так у нас на селі, принаймні, говорили. Та й Василь Минко у своєму «Червоному Парнасі» наводить згадку Малишка про народний фольклор: «од Києва до Лубень, насіяла конопель...». Але ж автор, пишучи «Лубни» мабуть якось це питання аналізував. Як ви гадаєте? А надсилаю Вам цю книжечку, щоб Вас трохи під'юджити – не залишайте почату колись справу з Золотоношею.

8.VIII. 1972.

З щирими вітаннями.

ДАЧО. Ф. Р-5428. Оп. 1. Спр. 64. Арк. 25.

№ 5.

[1978]

В.Ш. Михайло Хведоровичу!

Чому Ви нас так цураєтесь? Ви ж, певне, час від часу буваєте в Києві і ніколи не зайдете.

Я все збираюсь якось днів на кілька приїхати до Золотоноші, та все ніяк не виходить. У Золотоноші тепер мешкає і мій старий-старий приятель – пенсіонер учитель Орда Семен Пилипович. Хотілося б із ним побачитися, і поблукати, згадати юнацькі роки.

Ще раз – з Новим Роком.

Щастя вашому домові.

П. Борзяк

ДАЧО. Ф. Р-5428. Оп. 1. Спр. 64. Арк. 26.

REFERENCES

- Hrytsenko, A. P., Kurok, O.I. & Chumachenko, O.A. (2023). Lysty O.S. Sklyarenko do zolotonis'koho krajeznavtsya M.F. Ponomarenka (1963–1976) [Letters of O.S. Sklyarenko to Zolotonis local historian M.F. Ponomarenka (1963–1976)]. *Sums'ka starovyna, LXIII*, 45–52. URL: <https://starovyna.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/4-Hrytsenko-A.-P.-Kurok-O.-I.-Chumachenko-%Do%9E.-A.pdf> [in Ukrainian].
- Kozyrskyi, V.H., Polevetska, O.V. & Shenderovskiyi, V.A. (2023). Petro Borzyak – odyń iz fundatoriv instytutu fizyky [Petro Borzyak – is one of the founders of the Institute of Physics.] URL:

- https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/54969/1/IRNTO_XXI-2023.pdf-3-166-26-29.pdf [in Ukrainian].
Mykhailo Ponomarenko. [Mykhailo Ponomarenko] URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ponomarenko_Mykhailo_Fedorovych [in Ukrainian].
- Naumovets, A.H. & Poroshyn, V.M. (N.d.). Vidkryttia novykh termoemisiinykh yavyschch. [Discovery of new thermoemission phenomena]. URL: <https://files.nas.gov.ua/Offices/Publications/BookContent/2018/190122174428914-6321.pdf> [in Ukrainian].
- Petro Hryhorovych Borziak. Instytut fizyky Natsionalna akademiia nauk Ukrainy: veb-sait [Petro Hryhorovych Borziak]. URL: <http://www.iop.kiev.ua/ua/petro-grigorovich-borzyak> [in Ukrainian].
- Petro Hryhorovych Borziak. Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V.I.Vernadskoho: veb-sait. [Petro Hryhorovych Borziak]. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6257> [in Ukrainian].
- Petro Hryhorovych Borziak. Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V.I.Vernadskoho: veb-sait. [Petro Hryhorovych Borziak] URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/6162> [in Ukrainian].
- Petro Hryhorovych Borziak. Instytut fizyky Natsionalna akademiia nauk Ukrainy: veb-sait. [Petro Hryhorovych Borziak]. URL: <http://www.iop.kiev.ua/ua/petro-grigorovich-borzyak/> [in Ukrainian].
- Sarbei, O. & Kuliupin, Yu. (1973). Vysota vidkryttia [Opening height]. *Vechirni Kyiv*, 21 veresnia [in Ukrainian].
- Strikha, M.V. (2013). Yak pochynalasia nauka pro napivprovodnyky [How the science of semiconductors began]. URL: <http://semst.onu.edu.ua/article/view/109616> [in Ukrainian].